

»extra controversiam essent, non placere, quia nec necessaria sit et
»cauillandi occasionem offerat haereticis.»

Acta Pegnae, Lemos, etc., quibus nitebantur adversarii, declarata sunt ab Innocentio X (23 April. 1654), ut documenta quibus: «nullam omnino esse fidem adhibendam, neque ab alterutra parte seu a quocumque alio allegari posse vel debere.» Responsio adversariorum, qua praetendunt adeptam esse hoc Pontificis decreto fidem juridicam actorum non historicam, est merum effugium, nam: a) nemo amittit quod numquam habuit, b) Eam ademit fidem, quae theologos utriusque partis aliosque viros doctos permovere poterat; sed haec non erat nisi historica. Ergo. c) Quid fidei historicae remaneret actis alicujus S. Martyris, si a Pontifice summo declararentur nullius esse fidei? Ergo a pari cum dicat Innocentius X «nullam omnino esse fidem adhibendam.»

Ad b) Sufficit attente legere verba Pontificis ut intelligatur: a) Eum nullam scholam catholicam alteri praeferre, sed b) solum vindicare PP. Dominicanos a calumniis jansenistarum, qui suos errores doctrinis thomisticis tegere volebant; c) commendare eorum studium: «schola vestra commendabili studio gloriatur; non «jure gloriatur» ut quidam PP. Dominicani postularant. d) Quia nihilominus aliqui adversus nostram sententiam his litteris abutebantur, Clemens XII (VI Non. Octobr. 1733) declaravit litteris Clementis XI et Benedicti XIII: «nihil esse detractum ceteris catholicis scholis diversa de gratiae efficacia sententibus.»

Ad c) Incipiendo a decreto P. Aquavivae, dico, illud declarasse et temperasse P. Mutium Vitelleschi in sequente congregatione generali (ann. 1616), quae apud nos summum jus habet, dum una cum PP. Depntatis statuit: «non intendisse R. P. Claudium hoc suo decreto decernere, Deum sua voluntate praedeterminasse vel praedefinisse aliquid nostrum opus bonum independentem a cooperatione libera voluntatis... sed hoc tantum quod fuerit speciale beneficium Dei dedisse uni, v. g. Petro ex proposito boni in eo faciendi, gratiam eo tempore et loco, quo per praescientiam conditionalium praescivit illum ea gratia bene usurum; quod beneficium non contulit alteri v. g. Joanni, cui dedit gratiam eo tempore et loco, quo praescivit sua culpa ea non usurum.» In hac authentica interpretatione omittuntur verba illa «de industria, etc.» et praesertim illa alia: «aliis usurus, si haec inefficacia praevidisset.» Deinde ad rationem: decretum praedefiniens est inauferebile et antecedens usum libertatis supposita scientia media; neg. vel dist. Est inauferebile et antecedens consequenter ad usum libertatis praevisum in statu conditionato seu mere possibili; conc. Antecedenter ad hunc ipsum statum conditionatum, ut sunt

decreta objective conditionata subjective absoluta Thomistarum (1); neg. Scientia media in Deo praecedit omne decretum ejus absolutum, ideoque potest inter actus liberos possibiles creaturarum, eos decernere existere actus, quos velit; et supposita voluntate creandi Petrum, prius decernere se velle obtinere a Petro hos et alios actus, et postea seligere ad hos actus in thesauro scientiae mediae ea auxilia, quae si dentur Petro, Deus ab aeterno Petrum esse censurum praevitit.

Ultimo argumentor cum P. Hurter (2): «Omnes... qui catholice docere, sentire et loqui volunt, concedunt, gratiam non perimere liberum arbitrium ac proinde hominem sub gratia manere liberum; eum gratiae posse resistere, ipsius esse gratiae cooperari; imo omnes in suis ad populum concionibus, in libris asceticis, in praxi, etiamsi acerrime propugnent in libris dogmaticis praemotionem physicam, loquuntur secundum sententiam Molinae et Lessii, scil. nostrum esse gratia uti, a nobis pendere post gratiam profectum in virtute, Deum expectare nostrorum conatus, nobis satagendum esse, ut per bona opera certam faciamus nostram electionem, nos a gloria nobis proposita socordia nostra posse excidere, etc.: quae quidem propositiones in theoria per insectiam vel cordis angustias a nonnullis semipelagianae censentur, sed rite intellectae plane catholicae sunt cum in omnium versentur ore et in praxi quotidie inculcentur. Magnum veritatis argumentum! Praeferendum omnino videtur systema, quocum concordat praxis, modus loquendi quotidianus et unice aptus ad excitandos homines ad omne virtutis studium, illi theoriae, a qua plus minus dissentit praxis, modusque practicus instituendi populum christianum, et secundum quam nulla concio haberi potest apta et efficax ad desides excitandos ad conversionem, poenitentiam, cooperationem cum gratia quin se possint excusare defectu gratiae efficacis.»

CAPUT III.

De gratia habituali et justificatione.

Quae ad actualem gratiam spectant hucusque exposuimus, nunc ad illam gratiam tractandam accedimus, quae habitualis dicitur quaeque est pleno et perfecto sensu gratia. Etenim illum dicimus

(1) V. Vol. II, Disq. IV. De Deo uno. Thes. 32. — (2) Theol. Dogm. compend. de grat. n. 130 b. § Insuper.

in gratia Dei esse, qui propter iustitiam et sanctitatem sibi inhaerentem habitualiter Deo gratus est, non eum, qui hac destitutus, transeuntibus sanctae illuminationis piaequae inspirationis gratis cooperatur.

Gratia sanctificans seu habitualis communiter definiri solet: «Supernaturale donum Dei permanenter inhaerens animae, quo homo immediate et formaliter sanctus efficitur, iustus, Deo gratus, filius Dei adoptivus, capax elicendi opera meritoria vitae aeternae ejusdemque haeres.» Haec definitio ex probandis in hoc capite colligitur.

ARTICULUS I.

De natura et effectibus gratiae habitualis.

THESIS XX.

Gratia habitualis non est favor Dei mere extrinsecus aut iustitia tantum imputata.

110. *Nota.* Thesis est contra aliquos haereticos, qui volebant hominem justificari per favorem Dei mere extrinsecum, vel per iustitiam Dei et Christi sive increatam, sive creatam, nobis tantum imputatam.

Prob. 1.º Concil. Tridentino (1) definiente: «Si quis dixerit, homines justificari vel sola imputatione iustitiae Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia et charitate, quae in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhaereat; aut etiam gratiam, qua justificamur, esse tantum favorem Dei, anathema sit.»

2.º Ex Scriptura in qua: a) Deum per justificationem esse, habitare et permanere in nobis legimus. b) Item gratiam dari, diffundi, fieri, esse et manere in iustis. c) Ipsa homines renasci, regenerari, renovari spiritu, fieri consortes divinae naturae. Sed omnia falso, vel saltem impropriissime haec dicerentur de favore extrinseco Dei aut iustitia mere imputata. Ergo... *Maj.* prob. quoad a) Paulus ad Cor. (2). *An nescitis quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est.* Joannes (3): *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.* Quoad b) Etiam Paulus (4): *Dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Joannes (5): *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit; quoniam*

(1) Sess. 6, can. 11. — (2) I^a VI, 19. — (3) XIV, 23. — (4) II^a Cor. I, 22. — (5) I^a, III, 9.

semen ipsius in eo manet. Quoad c) Ex textu S. Joannis nuper adducto. Ex eodem (1): *Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto...* et S. Petro (2): *Per quem maxima et prebiosa nobis promissa donavit, ut per haec efficiamini divinae consortes naturae...*

3.º Patribus. S. Augustinus (3): «Iustitia, inquit (Apostolus), Dei manifestata est; non dixit iustitia hominis, vel iustitia propriae voluntatis; sed iustitia Dei, non qua Deus justus est, sed qua induit hominem, cum justificat impium.» S. Joannes Chrysostomus (4): «Quemadmodum si quis auream statuum tempore, fumo, pulvere, rubigine foedatam denuo conflaverit, eam nobis purissimam atque fulgentem restituit; sic et naturam nostram Deus peccati rubigine foedatam multoque affectam delictorum fumo, illa pulchritudine destitutam, quam ipsi ab initio in adiderat, denuo conflavit, et in aquas seu in conflatorium injiciens et pro igne Spiritus gratiam immitens, hinc renovatos cum solariis radiis splendore decertantes educit, contrito vetere homine, novo autem splendidiori, quam vetus erat, condito.» (Vide Bellarminum, de justificatione, L. 2, c. 8.)

4.º a) Deus amat justos amore supernaturali, ut constat ex evocatione hominis ad finem supernaturalem. Sed iste amor supponit in justo donum aliquod intrinsecum supernaturale, quo homo sit dignus tali amore. Ergo. *Min.* prob. Deum dedecet amare supernaturaliter eos, qui indigni sunt amore supernaturali. Atqui si justus non ornatur a Deo dono aliquo supernaturali intrinseco naturam eorum elevante, manent indigni amore supernaturali; nam relinquuntur in pura natura, quae nullam proportionem dicit ad supernaturale. Ergo ut justus sint digni amore supernaturali necessum est eos elevari a Domino dono aliquo supernaturali intrinseco; non secus ac rex cum vult plebejum hominem inter suos sulcos habere, prius aliquo nobilitatis titulo donat. b) Ad iustitiam requiritur ut homo interius sit bene affectus ad opera iustitiae habeatque potentiam quasi connaturalem operandi iuste. Sed in ordine iustitiae supernaturalis bona affectio interior et potentia quasi connaturalis operandi iuste non concipitur sine dono aliquo intrinseco naturam habitualiter elevante. Ergo...

(1) III, 5. — (2) II^a, I, 4. — (3) De Sp. et lit. c. 9. — (4) Catech. S. ad illuminationem, n. 3.

THESIS XXI.

Gratia habitualis non est ipse Spiritus sanctus.

111. *Nota.* Est assertio ut minimum certa et de doctrina catholica; contrarium videtur existimavisse Petrus Lombardus seu Magister sententiarum (1), qui a S. Thoma (2) refutatur.

Prob. 1.º Conc. Tridentinum docet (3): «Unica formalis causa est justitia Dei, non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit; qua videlicet ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostrae, et non modo reputamur, sed vere justi nominamur et sumus, justitiam in nobis recipientes, unusquisque suam secundum mensuram quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, et secundum propriam cujusque dispositionem et cooperationem.» Ex quibus verbis manifestum est: a) justitiam Dei ac proinde ipsum Spiritum sanctum non esse formaliter nostram justitiam. b) Spiritum sanctum partiri seu distribuere justitiam. Ergo et justitiam, quam quisque majorem vel minorem juxta propriam dispositionem ab eo accipit.

2.º Ex thesi praecedente, forma qua justificamur dicitur in Scriptura regeneratio, renovatio, etc. Sed nihil increatum dici potest nostra regeneratio, renovatio. Ergo... *Min.* prob. Ut aliquid increatum esset nostra regeneratio, renovatio... physice nobis uniri oporteret. Sed physica unio inter nos et aliquid increatum non datur. Ergo... *Min.* prob. Illa unio esset substantialis vel accidentalis, si primum nos essemus Deus, quod est contra fidem; si alterum, Deus nobis inhaereret, quod est absurdum. Ergo nullo modo aliquid increatum est nobis justificationis forma.

3.º Cum Patribus. S. Cyrillus Al. (4): «Formatur autem in nobis Christus, Sancto nobis Spiritu divinam quamdam formam per sanctificationem et justitiam indente.» S. Augustinus (5): «Quantum interest inter lumen quod illuminat et quod illuminatur, tantum inter sapientiam, quae creat et istam, quae creata est; sicut inter justitiam justificantem, et justitiam, quae justificatione facta est.»

4.º Theologicæ; nam de fide est, justitiam non esse in omnibus aequalem. Sed si forma sanctificans esset ipsemet Spiritus sanctus seu forma increata, justitia esset in omnibus justis aequalis. Ergo. *Min.* prob. Quia aequalis esset in omnibus sanctificans forma et quidem talis, quae diversitatem applicationis pro diversitate subjectorum non patitur.

(1) I, D. 17.—(2) 2, 2, Q. 23, a. 2.—(3) Sess. 6, cap. 7.—(4) In Isai. L. 4, or. 2.—(5) Confess. L. 12, cap. 15, n. 20.

Aliter D. Thomas (1) ex capite actus charitatis, qui immediate fieret a Spiritu sancto sine habitu, impugnat Magistram. «Non potest dici, ait, quod sic moveat Spiritus sanctus voluntatem ad actum diligendi sicut movetur instrumentum, quod etsi sit principium actus, non tamen est in ipso agere vel non agere; sic enim etiam tolleretur ratio voluntarii et excluderetur ratio meriti, cum tamen supra (2) habitu sit, quod dilectio charitatis est radix merendi. Sed oportet quod si voluntas moveatur a Spiritu sancto ad diligendum, etiam ipsa sit efficiens hunc actum.»

112. Obj. 1.º Verba Pauli de Christo (3): *Qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio.* Ergo Christus est nobis justitia.

Resp. Explico: factus est justitia nostra meritorie et efficienter; conc. Formaliter; neg.

Inst. Cum eodem Apostolo (4): *Sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi; ita et per unius obedientiam justitia constituentur multi.* Atqui Adae peccatum transfunditur in omnes homines eisque imputatur. Ergo et justitia Christi.

Resp. Expono: ita per obedientiam Christi justitia constituitur, adaequata paritate; neg. Inadequata, quoad aliquam; conc. Paritas stat in hoc, quod sicut Adam fuit causa peccati originalis in omnes homines, ita secundus Adam Christus D. est causa efficiens et meritoria justitiae pro omnibus hominibus; non est tamen paritas adaequata, quia diffusio peccati originalis sola naturali ex Adamo descendencia fit; infusio vero justitiae Christi, si infantes excipis, non sine praevia dispositione datur, et in omnibus susceptione gratiae et donorum completur.

Obj. 2.º S. Augustinus (5) in verba Pauli (6): *Eum, qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso:* ait: «Ipse ergo peccatum ut nos justitia, nec nostra, sed Dei; nec in nobis, sed in ipso: sicut ipse peccatum non suum, sed nostrum, nec in se, sed in nobis constitutum, similitudine carnis peccati in qua crucifixus est, demonstravit.» Unde eo modo nobis inest justitia Christi, quo in ipso fuit peccatum. Sed peccatum fuit in eo solum imputatum. Ergo et ejus justitia est nobis tantum imputata.

Resp. Juxta plures et expectatissimos interpretes, quorum unus S. Augustinus, (1. in object. cit.) sensus verborum Pauli est: *Christus pro nobis peccatum fecit.* i. e. sacrificium obtulit; sed Christus verum pro nobis obtulit sacrificium; ergo vere ab ipso,

(1) 2, 2, Q. 23, a. 2 in o.—(2) 1, 2, Q. 114, a. 4.—(3) I Cor. 1, 30.—(4) Rom. V, 19.—(5) Enchir. c. 41.—(6) II, Cor. V, 21.

arguendum esset, justificamur, non tantum imputative. Alii tamen expositores cum S. Chrysostomo intelligunt valde probabiliter de Christo, quem Pater pro nobis, ut summum peccatorem habuit et tractavit; ei enim juxta *Isaia* (1) omnes iniquitates nostras imposuerat (2); quare ad argumentum neg. *maj.* non enim illam asserit Apostolus, sed tantum Christum fecisse peccatum i. e. factum esse peccatorem ut nos efficeremur *justitia Dei*, i. e. justii, nominibus abstractis pro concretis usus; quomodo vero simus justii alibi tradit, non hic. S. Augustinus non intendit omnem similitudinem, nec negare nostram justitiam esse aliquid nobis intrinsicum, cum id alias doceat; sed non esse ex propriis meritis, sed Christi, qui eam nobis sua passione meruit.

113. Obj. 3.º S. Joannes (3) ait: *Deus charitas est, et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo.* Atqui charitas vel est ipsa gratia sanctificans vel inseparabilis ab ea. Ergo ipse Deus, etc. Confirm. auctoritate S. Augustini, qui in libris de *Trinitate* docet (4), Deum esse nostram dilectionem, addens (5), charitatem non esse donum sicut patientiam, quia *Deus est charitas*.

Resp. *Deus est charitas* substantialis, qua nos diligit; conc. Accidentaliter qua nos eum diligimus; neg. vel subdist. Realiter; iterum neg. Participative; conc. Eodem modo explicandus S. Augustinus, cujus mens ex libro de *Spir. et litt.* quem post libros de *Trinitate* scripsit, patet; ait enim (6): «Charitas quippe Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non qua nos ipse diligit, sed qua nos facit dilectores suos: sicut justitia Dei, qua justii ejus munere effecimur; et Domini salus, qua nos salvos facit, et fides Christi, qua nos fideles facit.» Ad hanc difficultatem respondet Angelicus (7): «quod ipsa essentia divina charitas est, sicut et sapientia est, et bonitas est. Unde sicut dicimur boni bonitate, quae est Deus, et sapientes sapientia, quae est Deus (quia bonitas, qua formaliter boni sumus est participatio quaedam divinae bonitatis, et sapientia, qua formaliter sapientes sumus est participatio quaedam divinae sapientiae), ita etiam charitas, qua formaliter diligimus proximum est quaedam participatio divinae charitatis. Hic enim modus loquendi consuetus est apud platonicos, quorum doctrinis imbutus fuit Augustinus; quod quidam nobis advertentes sumpserunt occasionem errandi: Ad aliud Augustini dictum: Deum posse esse charitatem et non patientiam; responderetur verissime id affirmari, ut inde charitatis excellentia intelligatur; nam Deus per suam essentiam est amor et charitas, sed non est patientia, quae moderatur tristitiam Deo impossibilem.

(1) *LIII*, 6. — (2) Vid. comment. R. Cornely, S. J. — (3) *I*^o *IV*, 16. — (4) *L*, 8, c. 7. — (5) *L*, 15, c. 17. — (6) c. 32. — (7) 2, 2, Q. 23, a. 2, ad 1.

Obj. 4.º Plures ex Patribus testantur nos sanctificari Spiritu sancto, non aliquo dono creato: Spiritum sanctum vocant ipsam sanctitatem, qua justii sumus. Ergo...

Resp. Illa dicunt Patres de Spiritu sancto ut est causa efficiens sanctificationis nostrae; conc. Quae est causa formalis; neg. vel subdist. Quatenus Spiritus sanctus est ipsa forma sanctificans; neg. Quatenus ipse ratione formae sanctificantis specialiter in nobis habitat; conc. Patres numquam dicunt ipsum Spiritum sanctum esse formam sanctificantem; similia, quae habent esse *signaculum, unguentum* etc. accipienda sunt non formaliter, sed efficienter i. e. imprimit sigillum, effundit unguentum, etc.; nam ex una parte constat certo Spiritum sanctum non esse formam sanctitatis nostrae; ex altera Patrum loquutiones non sunt adeo perspicuae ut datam interpretationem respuant, si praeter ea, quae alibi dixerunt eorum scopus attendatur. Is alius non erat quam probare adversus osoros Spiritus sancti, ipsam personam Spiritus sancti nobis inhabitare et per hanc inhabitationem: a) nos fieri participes divinae naturae seu cum Deo ipso conjungi; b) nos sanctificari propria Spiritus sancti virtute ac proinde divina, non ministeriali ab alio accepta, quasi non esset Deus. Haec solutio ipsis Patribus confirmatur; S. Cyrillus *Al.* qui durius loquitur (1), praeterquamquod expresse asserit sententiam catholicam, ut constat ex probationibus, in Joannem (2) ait: «Quomodo divinae naturae participes erunt ii, quibus communicatur Spiritus, si hic conditis rebus annumeratur?» S. Athanasius (3): «Porro si creatura esset Spiritus sanctus, nulla nobis in ipso esset Dei participatio.»

THESIS XXII.

Gratia habitualis est donum creatum, qualitas physica permanens animae superaddita, a charitate distincta.

114. I.^a Pars. Est veluti corollarium duarum thesium praecedentium; si enim gratia habitualis non est donum increatum seu Spiritus sanctus, nec aliqua justitia nobis tantum imputata, restat ut sit donum aliquod creatum a Deo nobis elargitum; et quidem:

1.º Conc. Tridentinum (4) anathemate perculit illum, qui dixerit: «homines justificari... exclusa gratia et charitate, quae in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur atque inhae-

(1) *Dialog.* 7. — (2) *L*, 9. — (3) *Ep.* 1, ad Serap. n. 24. — (4) *Sess.* 6, can. 11.

»reat.» Attestatur (1) etiam gratiam sanctificantem esse aliquam formam, «qua videlicet ab eo donati, renovamur... iustitiam in nobis suscipientes, unusquisque suam, secundum mensuram, quam »Spiritus sanctus partitur in nobis.»

2.º Sacra Scriptura gratiam comparat: *semini, pignori, luci, vilae*: asserit eam nos effici consortes divinae naturae, Dei filios, templum Dei; eam in nos effundi... (Rom. V. 5.) Sed haec omnia exigunt gratiam esse donum creatum. Ergo... Pari modo loquuti sunt Patres (nn. 110, 111, prob. 3.º) S. Basilius (2): «Gratia ab eo manans dum Spiritus habitat in dignis, et sua ibi operatur, recte dicitur iis (iustis) inesse. Ubi gratia, quae ab ipso est, accedere ac »rursus recedere potest, proprie et vere inesse dicitur.»

3.º Idem postulat condignitas amoris supernaturalis ut probatum est n. 110, prob. 4.º

115. II.^a Pars. Est contra Joannem Vincentium, qui existimans non esse de fide, «justificationem fieri per proprios habitus infusos realiter distinctos ab anima et potentis eius,» contendit posse gratiam sanctificantem constitui «per aliquem modum »realiter identificatum animae aut voluntati, et formaliter ab illa »distinctum.» Hic modus in iustis adultis fieret «per proprium eorum actum dilectionis Dei super omnia,» in pueris immediate ab ipso Deo (3). Hanc sententiam, ut advertit Egger (4), ex systemate praekoncepto de impossibilitate metaphysica accidentium absolutorum, quidam recentiores instaurarunt ac gratiam considerant ut modum ab anima non realiter, sed virtualiter tantum distinctum. Est haec pars, qua parte asserit gratiam habituales esse aliquid permanentis, de fide juxta Suarium (5); contrarium dicere, censuram dignum juxta Ripaldam (6); juxta communem theologorum sensum res certa, sicut quod sit qualitas per modum habitus, cum hoc ex primo evidenter inferatur. Qua addit animae superaddita, est, ait Eximius (7), res certissima. «et quae sine »magno errore in dubium revocari non potest.»

Prob. 1.º Concil. Tridentinum praeter ea, quae tradidit sess. 6 (n. 114, prob. 1.^a), gratiam inhaerere, nos renovare, suscipi secundum mensuram etc., definivit (8) gratiam, quae, formaliter justificat, in Baptismo dari parvulis, qui «nisi in Christo renascerentur, nunquam justificarentur, cum ea renascentia per meritum »Passionis ejus gratia, qua iusti fiunt, illis tribuatur (9).» Atqui ta-

(1) Sess. 6, cap. 7.—(2) De *Spiritu* S. cap. 26.—(3) Suar. De grat. habit. l. 7, c. 15.—(4) Enchir. theol. dogm. spec. n. 391.—(5) De grat. habit. l. 6, c. 3, n. 6.—(6) De ente supern. D. ult. 1, 2, n. 23.—(7) De grat. habit. L. 7, c. 15, n. 8.—(8) Sess. 5, can. 5.—(9) Trident. sess. 6, cap. 3.

lis gratia, ut manifestum est in parvulis nequit in actibus moraliter perseverantibus et in influxu gratiae actualis reponi. Ergo in aliquo dono intrinseco et permanente, quod non posse esse nisi qualitatem infra probavimus, reponenda est. Confirm. Conc. Viennense (1) tanquam probabiliorem sententiam elegit: «tam »parvulis quam adultis conferri in Baptismo informantem gratiam »et virtutes;» et Tridentinum absolute affirmat, per Baptismum omnibus gratiam conferri. Atqui juxta Viennense probabilius per Baptismum virtutes et informantem gratiam infunduntur quoad habitum. Ergo haec gratia est per modum habitus. Subsumo, atqui hanc gratiam conferri adultis etiam tunc certum putabatur. Ergo...

2.º Ex Scriptura ut in prima parte, nam illa omnia, quibus gratia similis praedicatur, non tendunt ad motionem vel operationem transeuntem, sed ad ingerendum aliquid esse accidentale, physice permanentis, quod non potest esse nisi qualitas.

3.º Ex Patribus ut supra, quibus adde S. Basilium (2): «Sicut ars est in eo, qui illam nactus est, ita gratia Spiritus sancti »est in eo, qui illam recipit, semper quidem praesens, etsi non perpetuo operans.» S. Ambrosium (3): «Justitia unde justificatio derivata est, mentis utique tuae, non corporis est. Pictus es »ergo, o homo, et pictus a Domino Deo tuo. Bonum habes artificem »atque pictorem; noli bonam delere picturam, non fucos, sed virtute fulgentem, non cera expressam, sed gratia.» Idem constat ex catechismo Tridentino cum ait (4): «Est autem gratia, quem »admodum Tridentina synodus ab omnibus credendum, poenā »anathematis proposita, decrevit... divina qualitas in anima inhaerens ac veluti splendor quidam et lux, quae animarum nostrarum »maculas omnes delet ipsasque animas pulchriores et splendidiore »res reddit. Atque id ex sacris litteris aperte colligitur, cum gratiam effundi dicant, eamque Spiritus Sancti pignus soleant appellare.»

4.º a) Ex principiis fidei certissimum est gratiam habituales esse aliquid donum creatum physice et permanentem animae inhaerens. Atqui tale donum non potest esse nisi accidens praedicamenti qualitatis. Ergo... *Min.* prob. Non potest esse substantia, tum quia gratia inhaeret et accidentis est inesse, tum quia substantia supernaturalis probabilis repugnat (5). Erit ergo accidens, sed si est accidens ad nullum aliud praedicamentum nisi qualitatis reduci potest. Ergo... *Min.* prob. Non potest reduci ad praedicamentum quantitatis, situs, habitus ut est vestis; haec enim praec-

(1) De sum. Trin. et cathol. fide.—(2) De *Spiritu* S. c. 16.—(3) *Hexaem.* L. 6, c. 8.—(4) Pars II, c. 11. De Baptismo, n. 50.—(5) *Supr.* a n. 9...

dicamenta solum res corporeas efficiunt. Non ad praedicamenta ubi aut quando, cum gratia non detur ad rem aliquam constituendam in loco vel tempore. Non ad meram relationem, cum gratia sit quid absolutum juxta dicta; neque ad actionem aut passionem, quia est aliquid inhaerens et permanens etiam cum ipsa non operatur. Ergo opus est illam esse qualitatem, quia medium non datur (1). b) D. Angelicus ita probat (2): «non est conveniens quod Deus minus provideat his, quos diligit ad supernaturale bonum habendum, quam creaturis, quas diligit ad bonum naturale habendum. Creaturis autem naturalibus sic providet, ut non solum moveat eas ad actus naturales, sed etiam largiatur eis formas et virtutes quasdam, quae sunt principia actuum, ut secundum seipsas inclinentur ad hujusmodi motus; et sic motus quibus a Deo moventur, sunt creaturis connaturales et faciles, secundum illud Sap. (3): *Et disponit omnia suaviter*. Multo igitur magis illis, quos movet ad consequendum bonum supernaturale aeternum infundit aliquas formas, seu qualitates supernaturales, secundum quas suaviter et prompte ab ipso moveantur ad bonum aeternum consequendum, et sic donum gratiae qualitas quaedam est.»

116. Esse qualitatem superadditam earundem rationum momenti fit evidens, agitur enim de novo esse reali et permanente animae impertiendo; praeterea «definitiones fidei accipiendae sunt secundum propriam significationem, quam verba definitionis habent secundum communem usum Ecclesiae et doctorum ejus intelligentiam. At vero cum Concilium dicit remissionem peccatorum fieri cum interna hominis renovatione, per voluntariam susceptionem gratiae et donorum, certe nomine gratiae et donorum intelligit, sicut intelliguntur ab Ecclesia, virtutes et formas superioris ordinis animas inditas (4).»

117. III. Pars. Est nobis probabilior cum D. Thoma (5), Suario Ripalda, Oviedo et aliis contra Scotum, Belarminum, Lessium aliosque diverse opinantes.

Prob. 1. Scriptura. Concilia et Patres singulariter et distincte nominant gratiam et charitatem. Atqui haec nomen distinctio in re maxime dogmatica esset vitanda si charitas et gratia realiter non distinguerentur; nam ducerent in errorem. Ergo... Maj. prob. Apostolus ad Cor. (6): *Gratia Domini nostri Jesu Christi, et charitas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis*. Ad Timotheum (7): *Superabundavit autem gratia Domini no-*

(1) Vid. Suar. De grat. habit. L. 6, c. 2. — (2) 1, 2, Q. 110, a. 2. — (3) VIII, 1. — (4) Suar. De grat. habit. L. 7, c. 15, n. 8. — (5) 1, 2, Q. 110, a. 3. — (6) II.º, XIII, 13. — (7) 1.º I, 14.

stri cum fide et dilectione. Concil. Viennense (1) asseruit, etiam infantibus probabilibus infundi quoad habitum informantem gratiam et virtutes. «Sanctificatio et renovatio interioris hominis» est juxta Tridentinum (2) «per voluntariam susceptionem gratiae et donorum» seu virtutum ut dixerat Viennense. Idem Tridentinum damnat eos, qui affirmant (3): «justificationem fieri remissione peccatorum exclusa gratia et charitate.» S. Augustinus (4) ait: «Gratia praevenerit charitatem.» Gratia est juxta ipsum (5): «mitior animae sanctum concilians amorem.» Sed quod aliud praevenerit; ab illo realiter distinguitur. Ergo...

2.º a) Cum D. Thoma (1. c.) virtus supernaturalis ac proinde charitas, supponit connaturaliter gratiam. Ergo ab ipsa realiter distinguitur. Antec. prob. Virtus connaturaliter supponit naturam sibi proportionatam: virtus enim est dispositio perfecti ad optimum, hoc est, naturam disponit convenienter in ordine ad operandum secundum finem sibi proportionatum: sic virtutes acquisite per actus humanos sunt dispositiones, quibus homo convenienter disponitur in ordine ad naturam, qua homo est. Atqui natura proportionata virtutibus supernaturalibus est gratia. Ergo... Min. prob. Virtutes supernaturales sunt quae hominem disponunt ad agendum congruenter ad finem supernaturalem consequendum. Ergo debent ipsum disponere in ordine ad aliquam naturam altiore, nempe in ordine ad naturam divinam participatam, seu quamdam naturam supernaturalem. Atqui haec est gratia habitualis: gratia enim hujusmodi est qua nos efficiamur participes divinae naturae, juxta illud S. Petri (6): *Maxima et pretiosa nobis promissa donavit, ut per haec efficiamini divinae consortes naturae*. Ergo... Declaratur amplius a D. Thoma exemplo luminis naturalis rationis. «Sicut igitur, ait, lumen naturale rationis est aliquid praeiter virtutes acquisite, quae dicuntur in ordine ad ipsum lumen naturale; ita etiam ipsum lumen gratiae, quod est participatio divinae naturae, est aliquid praeter virtutes infusas, quae ab illo lumine derivantur, et ad illud lumen ordinantur; unde Apostolus dicit (7): *Brachis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino; ut filii lucis ambulatis*.» b) Cum Suario (8): «Rationi consonum est ut Deus non minus cumulate perficiat naturam in supernaturali ordine quam in naturali, servata proportione. Sed in ordine naturae ita rem constituit, ut primo det illi substantialem formam, deinde potentias et virtutes agendi, tamquam connexas cum forma et in

(1) De summa Trinit. — (2) Sess. 6, c. 7. — (3) Ibid. can. 11. — (4) De don. perscv. c. 16. — (5) In glossa sup. P. s. CIII. — (6) II.º, I, 4. — (7) Ephes. V, 8. — (8) De grat. habit. L. 6, c. 12, n. 6.

»ea radicatas. Ergo simili modo debuit natura ad divinum ordinem »sublevari; primo participando naturam per gratiam deificatam »animam, et deinde per virtutes operativas, ipsi gratiae tamquam »essentiae et radices conjunctas.» c) *Habitus charitatis* neque reddit hominem formaliter justum quatenus est habitus operativus, neque alia ratione. Ergo nullatenus hominem formaliter justificat. *Antec. prob.* Non quatenus operativus, quia sub hac ratione munus ipsius est reddere hominem potentem ad diligendum Deum supernaturaliter. Sed esse potentem ad diligendum supernaturaliter non justificat formaliter. Ergo... *Min. ultima prob.* Tum quia si ipse actus amoris Dei, ut communis fert sententia, non justificat formaliter, a fortiori sola potentia non justificabit; tum quia illa potentia haberi potest sine habitu sola divinae Omnipotentiae applicatione, quo casu certe non justificabit formaliter. Ergo... Non quavis alia ratione; quia haec specialis ratio propria habitus charitatis alii habitibus operativis non conveniens, ut ipsi fatentur adversarii, deberet probari, quod tamen non fit. Ergo...

118. Obj. 1.º *Innocentius III* et *Clemens V* in conc. *Viennensi* solum habuerunt ut probabile aut probabilis gratiam sanctificantem esse donum creatum ad modum formae infusum; ergo nihil certum de hac re affirmari potest.

Resp. Innocentium III et *Clementem V* loquutos esse de infusione gratiae in Baptismo parvulorum, de quibus eam recipere vel non dum baptizarentur, dubitabant illius temporis theologi; quoad adultos vero certum supponunt infundi gratiam cum sententia communi illius aevi.

Obj. 2.º *Concil. Tridentinum*: a) Tantum volebat definire justitiam esse nobis intrinsicam, non autem esse qualitatem physicam permanentem, b) Et revera nullibi aperte docet esse qualitatem physicam, imo de peccato originali ait: «quod inest unicuique proprium,» attamen haec inhaerentia non significat qualitatem physicam. Ergo...

Resp. Ad a) *Trans. antec.* vel dist. Expresse et formaliter; conc. *Implicitae* et consequenter; neg. Etenim quamvis non dixerit gratiam sanctificantem esse qualitatem nobis inhaerentem; saltem ea dixit ex quibus clare deducitur, ut ex argumentis thesosis plus quam sufficienter demonstratur.

Ad b) Nullibi aparte docet esse qualitatem physicam; dist. *Explicitae*; conc. *Implicitae*; neg. De peccato originali affirmat inhaerere tantum moraliter et non physice, quia peccatum originale, et habituale in genere, non postulat esse quid positivum, nec aliquid tale in documentis fidei insinuatur (1); e contra gratia sanctificans

(1) Vid. *Diquis. II. Thes. XVI, n. 129.*

postulat esse aliquid positivum physice, cum sit radix virtutum et operationum supernaturalium, et talia de ipsa in documentis fidei praedicentur, quae nonnisi magno et fallaci vocabulorum abusu enti non reali et physico convenire possent.

Obj. 3.º «Substantia est nobilior qualitate. Sed gratia est nobilior quam natura animae; multa enim possumus per gratiam ad quae natura non sufficit... Ergo gratia non est qualitas.» Ita objicit *Angelicus* (1).

Resp. Cum eodem dist. *min.* Est nobilior quoad modum essendi; neg. Quod esse participativum divinae naturae; conc. «Omnis substantia vel est ipsa natura rei, cujus est substantia vel est pars naturae; secundum quem modum materia vel forma substantia dicitur. Et quia gratia est supra naturam humanam, non potest esse quod sit substantia aut forma substantialis; sed est forma accidentaliter ipsius animae. Id enim quod substantialiter est in Deo, accidentaliter fit in anima participante divinam bonitatem, ut de scientia patet. Secundum hoc ergo, quia anima imperfecte participat divinam bonitatem, ipsa participatio divinae bonitatis, quae est gratia, imperfectiori modo habet esse in anima quam anima in seipsa subsistat; est tamen nobilior quam natura animae in quantum est expressio vel participatio divinae bonitatis, non autem quantum ad modum essendi.»

Obj. 4.º Cum eodem *Angelico* (l. c.): «Nulla qualitas remanet postquam desinit esse in subjecto. Sed gratia remanet; non enim corrumpitur, quia sic in nihilum redigeretur, sicut ex nihilo creatur... Ergo gratia non est qualitas.»

Resp. Maj. conc.; min. neg. Ejus rationem dist. Non corrumpitur, proprie et ratione sui; conc. *Improprie* et ratione subjecti; neg. «Ejus est fieri vel corrumpi, cujus est esse; ideo proprie loquendo nullum accidens neque fit neque corrumpitur; sed dicitur fieri vel corrumpi, secundum quod subjectum incipit vel desinit esse in actu secundum illud accidens. Et secundum hoc etiam gratia dicitur creari, ex eo quod homines secundum ipsam creantur, id est in novo esse constituuntur ex nihilo, id est non ex meritis secundum illud (2): *Creati in Christo Jesu in operibus bonis.*»

119. Obj. 5.º Quaecumque conveniunt gratiae habituali, conveniunt pariter charitati. Ergo non distinguuntur realiter. *Antec. prob.* Sicut de gratia, de charitate dicitur: a) nos regenerari. *Omnis qui diligit ex Deo natus est* (3). b) Nos reddi dilectos, gratos Deo. *Ego diligentes me diligo* (4). c) Peccatum expelli. *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum* (5).

(1) 1. 2. Q. 110, a. 2. (2) *Ephes. II, 10.*—(3) *Joan. IV, 7.*—(4) *Prov. VIII, 12.*—(5) *Luc. VII, 47.*

Resp. Dist. *anteq.* Conveniunt charitati improprie sumptae pro ipsa gratia; conc. Proprie; subdist. Conveniunt in genere causae formalis; neg. In genere causae vel efficientis, vel meritoriae, vel dispositionis, vel propter connexionem charitatis cum gratia; conc. Et juxta hanc distinctionem exponendi sunt allati textus alique, qui possent afferri; actum enim contritionis perfectae seu charitatis sequitur necessario gratia in peccatore, in justo vero summa illa virtus est caeterarum imperatrix, quae propius et intimius nos Deo conjungit, quaeque suis actibus aliarumque virtutum, quibus dominatur, nostram cum Deo amicitiam et gratiam exteriori manifestat; quare non mirum si de illa, quae propria sunt gratiae, aliquo modo sed non formaliter praedicentur.

Obj. 6.º Conc. Tridentinum (1) ait: «hominem justificari dum charitas diffunditur in cordibus nostris.» Deinde explicans justificationem dicit in illa hominem recipere fidem, spem et charitatem, de gratia tacet; petere «justitiae incrementum» Ecclesiam «cum orat: Da nobis Domine, fidei, spei et charitatis augmentum (2).» Ergo non videtur Tridentinum distinxisse inter gratiam habitualement et charitatem.

Resp. Ad primum dist. Homo justificatur cum charitas diffunditur, ut causa formalis; neg. Ut connexa cum gratia; conc. Ad secundum, describit justificationem tacet de gratia, illam potius supponens quam excludens, ex aliis locis; conc. Illam excludens; neg. Vide probationes, «Abstinuit concilium, ait Ripalda (3), in his locis a gratia habituali; tum quia in aliis... ejus meminit; tum quia consulto forsam jam gratiae jam charitatis nomine formam justificantem designat, ut opinionem theologorum de identitate et distinctione reali charitatis a gratia justificanti habituali probabilem relinquat.»

Obj. 7.º S. Augustinus (4): «Charitas est verissima, plenissima, perfectissimaque justitia.» Charitate «nullum est isto Dei dono excellentius (5).» S. Leo. P. (6): «Omnis summa virtutum, et totius plenitudo justitiae; de illo amore nascitur, quo Deus proximosque diligitur.» S. Bernardus (7): «Per charitatem maritatur anima Deo.» Ergo...

Resp. Ut ad simile argumentum ex Scriptura, charitas improprie dicta est juxta Patres formalis justitia; conc. Proprie dicta, subdist. In genere causae formalis; neg. In genere intimae connexionis; conc. Patres, ait Ripalda (8), sic loquuntur de ipsa charitate actuali, «vel quia revera justificat, vel quia ad justificationem dis-

(1) Sess. 6, cap. 7.—(2) Ibid. cap. 10.—(3) De ente super. D. ult. n. 56.—(4) De nat. et grat. c. 42.—(5) De Trinit. l. 15, c. 12.—(6) Serm. S. Laurent.—(7) Serm. 83 in Cantico.—(8) De ente super. D. ult. n. 58.

ponit connexionem necessariam cum illa.» Addit «secundo Patres in Scriptura versatissimos, Scripturae vocabis charitatem non uno modo usurpare; sed jam donum habitus theologici, quo simus dilectores Dei; jam donum gratiae justificantis ab illo distinctum, quo sumus diligibiles Deo intelligere solent, ideoque cum charitati tribuunt gratiae justificantis effectus, non de charitate virtute theologica, sed de gratia habituali ab illa distincta sunt accipiendi.»

Obj. 8.º «Cuicumque convenit definitio, convenit et definitum.» Sed definitiones de virtute... conveniunt gratiae; ipsa enim bonum facit habentem, et opus ejus bonum reddit... Ergo gratia est virtus (1).» Sed si est virtus non potest esse nisi charitas. Ergo.

Resp. Dist. rationem primae *min.* quoad primum: gratia bonum facit habentem in ordine ad aliquam naturam praexistentem, quam bene disponat ad operandum; neg. Bonum facit conferendo formaliter ipsam naturam supernaturalem elevando naturalem; conc. Quoad secundum etiam dist. Facit opus bonum remote et radicaliter; conc. Formaliter et proxime; neg. «Bonum positum in definitione virtutis dicitur secundum convenientiam ad aliquam naturam praexistentem, vel essentialem, vel participatam; sic autem bonum non attribuitur gratiae, sed sicut radici bonitatis in homine (2).»

Obj. 9.º Si gratia est qualitas, debet esse habitus vel dispositio; non enim est «forma et circa aliquid constans figura, quia non pertinet ad corpus;» neque passibilis qualitas, quae est in parte animae sensitiva... ipsa autem gratia principaliter est in mente; neque «est potentia vel impotentia naturalis; quia gratia est supra naturam, et non se habet ad bonum et malum, sicut potentia naturalis.» Sed habitus sunt virtutes supernaturales. Ergo, etc.

Resp. Conc. *maj.* Dist. *min.* Sunt virtutes supernaturales habitus operativi; conc. Entitativi; neg. Habitus potest esse entitativus vel operativus; primus disponit substantiam in se ipsa ad bene vel male se habendum; alter disponit potentiam ad bene vel male operandum, hic proprie dicitur virtus si est bonus, vitium si malus. Gratia habitualis proprie est habitus entitativus, non operativus. D. Thomas dicit esse «habitudinem quandam, quae praesupponitur virtutibus infusus, sicut earum principium et radix.»

Obj. 10.º Quaecumque sunt realiter distincta; possunt absolute a Deo separari. Atqui gratia et charitas separari non possunt. Ergo.

Resp. Dist. *min.* Separari non possunt metaphysice et de potentia absoluta; neg. Physice vel in hac providentia; conc.

(1) D. Thom. 1, 2, Q. 110, a. 3.—(2) Ibid. ad 2.

Inst. a) Si possent separari, tunc homo habens habitum charitatis sine gratia habituali vel esset amicus Dei vel non. Sed neutrum dici potest; nam si esset amicus, juxta illud: *Ego diligentes me diligite*; habitus charitatis esset forma justificans; si non esset amicus Dei, salutem non obtineret, quod est inconveniens. Ergo. b) E contra si haberet gratiam sine charitate sequeretur haec incommoda: a) Qui in tali statu mereretur gloriam acceperet, quia gratia est semen gloriae; et eam non acciperet, nam (1): *Si charitatem non habuero nihil mihi prodest*. b) Esset amicus Dei quia esset amabilis Deo per gratiam; et non esset amicus, quia non posset redamare Deum per charitatem. Ergo...

Resp. Ad a) neg. *mis*. et dist. primum membrum *maj*. Si esset amicus amicitia perfecta et proprie dicta; conc. Amicitia imperfecta et improprie dicta; neg. Illud Proverbiorum *Ego diligentes*, etc., intelligitur in hac providentia, in qua Deus dat gratiam et amat amore amabili hominem habentem charitatem. Secundum membrum dist. Salutem non obtineret in hac providentia; conc. sed nego suppositum, nam in hac providentia non possunt separari. In alia non obtineret salutem; neg. vel trans. nescimus enim quid Deus in alia providentia statueret.

Ad b) quoad a) neg. partem negantem et explico rationem. Apostolus ibi loquitur vel de lege ordinaria, vel accipit charitatem sensu improprio, nempe pro ipsa gratia sanctificante. Quoad b) Nego iterum partem negantem, et dist. rationem; non posset proxime; conc. Remote; neg. Ut homo sit Dei amicus, opus non est posse, proxime redamare, sed sufficit posse connaturaliter redamare Deum exigendo virtutem proximam redamandi, quod homini conveniret per gratiam habitualement a charitate sejunctam (2).

SCHOLION.

De immediato subjecto gratiae habitualis.

Dico: Gratia habitualis non est in potentiis animae, sed in ejus essentia tanquam in proprio subjecto.

120. Ita docent, ait Suarius (3), D. Thomas (4) et omnes auctores, qui ejus sententiam sequuntur, uno excepto. S. Bonaventura (5), qui docuit gratiam esse in voluntate, etiamsi alias teneat esse distinctam a charitate, in quo certe non consequenter loquitur.

Prob. 1.º Per gratiam regeneramur in filios Dei. Sed generatio

(1) 1.^a Cor. XIII, 3.—(2) Vid. Suar. De grat. habit. l. 6, c. 13; Ripalda. De ente super. D. ultim. n. 61.—(3) De grat. habit. l. 6, c. 12, n. 13.—(4) 1, 2, Q. 110, a. 4.—(5) 2, D. 26, Q. 5.

prins terminatur ad essentiam quam ad potentias. Ergo gratia prius est in essentia animae quam in potentiis.

2.º a) Habitus perficiens potentias rationis est virtus. Sed ex dictis gratia non est virtus. Ergo non est habitus perficiens potentias, nec ipsi inhaeret. Subsumo, sed gratia est prior virtutibus. Ergo debet assignari subjectum prius potentiis animae, quod aliud esse non potest quam ipsa anima. Prima *maj*. prob. quia virtutis est perficere potentias ad operandum; perfectio enim mensuratur perfectibili, et potentia est ad operandum, et habitus boni operativus dicitur virtus. b) Videtur consonum rationi, ut sicut perficiuntur potentiae animae donis supernaturalibus, ita ipsamet anima perficiatur. Ergo «sicut per potentiam intellectivam homo participat cognitionem divinam per virtutem fidei, et secundum potentiam voluntatis amorem divinum per virtutem charitatis; ita etiam debet convenire, ut per naturam animae participet, secundum quamdam similitudinem naturam divinam per quamdam regenerationem sive recreationem.» Ita D. Thomas (l. c.), c) Suarez (1): «Gratia est veluti universalis forma, cui non minus debentur perfectiones intellectus quam voluntatis; ergo de se abstracti ab essentia; ergo in neutra illarum collocari debet, sed in essentia.»

THESIS XXIII.

Per gratiam habitualement efficitur: a) consortes divinae naturae; b) amici Dei; c) ipsius quoque filii adoptivi; d) justi et sancti.

121. a) **Nota. I.** Multiplicia praedicata tribuunt theologi gratiae habituali ex sacris Litteris, Patribus Ecclesiae et principiis theologis. Comparatione Dei dicitur gratia habitualis «participatio divinae naturae, filiatio adoptiva et amicitia.» Comparatione virtutum infusarum «natura quaedam supernaturalis,» quae radix sit universalis formaeque virtutum. Comparatione actuum moralium «dignitas et valor ipsorum.» Comparatione gloriae «semen et jus haereditarium» ad illam; denique comparatione naturae rationalis autonomaticae «gratia, justitia, vita, pulchritudo et mundities» ab omni macula peccati lethalis (2).

II. Tot praedicata gratiae tribuuntur, quia licet unius simplicis formae unus sit effectus formalis adaequatus, seu in re ipsa, nihilominus secundum diversos respectus et conceptus potest in plures distingui. Et imprimis formalis effectus sanctificantis gratiae distingui potest in positivum et quasi privativum; nam per gratiam confertur animae aliqua positiva perfectio, per quam veluti renovatur et singulari afficitur pulchritudine, et per eandem mun-

(1) De grat. habit. l. 6, c. 12, n. 12.—(2) Ex Ripalda. De ente super. D. ult. nn. 76, 77.

datur, dum macula mortalis culpae ab illa expellitur. Utrumque petebat David, cum dicebat: *Cor mundum crea in me, Deus, et Spiritum rectum innova in visceribus meis*. Ps. L. (1). Agimus in hac thesi de effectibus formalibus positivis.

122. I.^a Pars. prob. 1.^a S. Petrus (2) priusquam meminisset: *maxima et pretiosa nobis promissa donata, dixit: omnia nobis divinae virtutis ad vitam et pietatem donata*, quibus verbis, certo dona gratiae, inter quae primum locum obtinet gratia sanctificans indicantur. Sed subjungit: *ut per haec efficiamini divinae consortes naturae, fugientes ejus, quae in mundo est, concupiscentiae corruptionem*. Ergo donis gratiae efficimur consortes divinae naturae, sed non per gratiam actualem, quae non est quid permanens ut est natura; gratia habituali, etc. S. Joannes (3): *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet*. Id est, quia participatio divinae naturae non est radix malitiae, sed totius christianae pietatis. Unde Augustinus (2): «Non vivunt homines bene, nisi prius fiant filii Dei:» nempe quia filiatio est radix bene vivendi.

2.^a S. Ambrosius (4): «Quid illa attexam quod hominem Deus divinae fecit naturae consortem, sicut in epistola Petri legimus.» S. Athanasius (5): «Qui filii participes fiunt per spiritum gratiae... Dei participes fieri dicuntur, et hoc est, quod Petrus dixit, ut divinae naturae, etc.»

3.^a Una voce hanc doctrinam tradunt scholastici, quorum princeps D. Thomas saepe saepius repetit, gratiam esse «participationem divinae naturae:» per ipsam «deificari, effici consortes divinae naturae, templum Spiritus sancti, capaces visionis beatificae, etc.» Exempli causa in Summa (6): «Donum gratiae excedit omnem facultatem naturae creatae, cum nihil aliud sit quam participatio divinae naturae, quae excedit omnem aliam naturam... Sic enim necesse est quod solus Deus deficiet, communicando consortium divinae naturae per quamdam similitudinis participationem, sicut impossibile est quod aliquid igniati nisi ignis (7).»

123. **Observatio** I.^a Quoad modum: a) Lessius, qui a Patre Hurter (8) probatur, hanc divinae naturae participationem reponit in unione ipsa cum divinitate, quia est vinculum seu unio inter animam et Spiritum sanctum, qui ratione illius vinculi debet esse substantialiter praesens in anima justi. In hac sententia

(1) Ex Suariorum. Degrat. habit. L. 7. Prooem. n. 1.-(2) II.^a 1, 3.-(3) I.^a III, 9.-(4) Contr. duas epist. pelag. c. 2.-(5) Epist. 45, n. 10.-(6) Orat. 2, contr. arianos.-(6) I, 2, Q. 112, a. 1, in 9.-(7) Vid. 1, 2, Q. 109, a. 5.-(8) Theol. comp. De justic. thes. CII, n. 215.

unum est certum, quod ab omnibus admittitur, nimirum gratiam sanctificantem exigere in homine justo praesentiam Spiritus sancti, ita ut si Spiritus sanctus non esset in homine justo ratione immensitatis, esset tamen vi solius exigentiae gratiae sanctificantis: alia vero non sunt admittenda: 1.^a Quia principalis forma, qua efficimur filii Dei, non esset juxta hanc sententiam donum creatum, sed ipse Spiritus sanctus, contra ea, ut videtur, quae a concilio Tridentino (1) asseruntur. 2.^a Quia supponit gratiam habitualement non constituitur specialem divinae naturae participationem, sed solum esse vinculum et unionem, qua efficimur divinae naturae consortes contra sensum obvium textus S. Petri (2).

b) Joan. Vincentius, Albelda et plures PP. Dominicani asserunt esse ipsum esse per essentiam, imparticipatum et independens, ac praehabens omnem essendi plenitudinem. Non probanda cum Suariorum (3), nam hujusmodi proprietates sunt incommunicabiles qualitati creatae, quia non possunt participari ab ipsa vel formaliter vel inferiori modo (4).

c) Ripalda (5) docet gratiam participare et sui conformitate referre ea Deitatis «praedicata, quae bonitatem moralem Dei permanentem et radicalem constituunt, ratione cuius divina natura »prona et potens est ad omnes et solas operationes moraliter bonas »et repugnans omnibus moraliter malis. Itaque gratia participat »Deitatem bonitate morali habituali et universali naturae propria, »cui debita est virtus ad omnes et solas operationes bonas, et repugnat operatio moraliter mala.» Haec sententia, si sumatur qua parte excludit sententiam Suarii mox subjiciendam, displicet. Etenim gratia habitualis certo non exigit virtutem ad actus tantum naturaliter honestos; haec enim virtus est independens a gratia sanctificante, neque gratia sanctificans aliquo modo ad actus tantum naturaliter honestos concurrat. Quocirca virtus, quae exigitur a gratia sanctificante, est ad agendum honeste in ordine supernaturali; ast hujusmodi honestas manet obscura et vaga nisi sequenti sententia declaretur.

d) Suarius fundamentum sumens ex D. Thoma (6) sic exponit: «Cum natura divina sit quaedam intellectualis natura altioris ordinis, quam sit vel esse possit ulla substantia intellectualis creata, ille gradus intellectualitatis, qui est in divina natura, »divino quodam et supernaturali modo participatur per habitualement »gratiam, quo quidem modo a nulla substantia creata per se ipsam,

(1) Sess. 6, cap. 3.-(2) Vid. Lessium, de summ. bono l. 2, c. 1, n. 4. Ripaldam, de ent. super. D. ultim. sect. 8.-(3) De grat. habit. L. 7, c. 10.-(4) Vid. Ripaldam, de ent. supern. D. ultim. nn. 100.-(5) Ibid. sec. 9.-(6) I, Q. 93, a. 1.

»vel per potentiam sibi connaturalem participari potest. Quod ex
»primario objecto divini intellectus declaratur... Divina enim es-
»sentialia in ratione objecti intelligibilis in se, et per visionem intui-
»tivam ad ipsam Dei essentialia immediate terminata, adeo est
»elevata et excellens ratione purissimae actualitatis et immateria-
»litas suae, ut a nulla substantia intellectuali possit connatura-
»liter videri, nisi a se ipsa. Per gratiam vero et dona supernaturalia
»elevatur natura creata intellectualis ad participationem illius gra-
»dus intellectualitatis divinae, in quo possit objectum illud intel-
»ligibile divinae essentialia in se intueri. Et ad hunc finem per se
»primo dantur dona habitualis gratiae, et consequenter ad alios
»actus ejusdem ordinis illi fini consentaneos.» Haec sententia nobis
»videtur probabilior, quia participationem fundat in ipso esse intel-
»lectuali divinae naturae (1).

Observatio. II.^a Consequenter gratia sanctificans est etiam spe-
cialis participatio moralis seu ethica divinae naturae; nam eo ipso,
quod ordinat hominem ad attingendum Deum prout est in se re-
pugnat peccato mortali, quo ordinatio illa evertitur, et exigit ope-
rationes honestas ordini supernaturali proportionatas, cum hae
operationes sint media ordinata et necessaria ad attingendum Deum
prout in se est. Jam vero haec important specialem et moralem
divinae naturae participationem, quia solus Deus per ipsam suam
naturam et repugnat peccato, et exigit agere honeste in omni
ordine.

124. b) Amici Dei. **Nota.** Quidquid bonum est, ut tale Deo
placet, seu aliquo modo ipsi gratum esse debet; sed hic asserimus
hominem per gratiam ita reddi Deo gratum, ut sit ipsius amicus,
seu amabilis speciali amore amicitiae. Est contra haereticos pro-
testantes, qui negarunt dari in homine justo donum aliquod in-
trinsecum, quo reddatur ita gratus Deo ut fiat divinae amicitiae
dignus.

II.^a Pars. Prob. 1.º Concil. Tridentinum (2) dicit justifica-
tionem esse translationem «ab eo statu, in quo homo nascitur filius
»primi Adae, in statum gratiae, et adoptionis filiorum Dei.» «Unde
»addit (3) «ex injusto fit justus, et ex inimico amicus, ut sit haeres
»secundum spem vitae aeternae.» Et concludit (4): «Sic ergo justi-
»ficati, et amici Dei, ac domestici facti, euntes de virtute in virtu-
»tem renovantur.»

2.º S. Paulus (5): *In laudem gloriae gratiae suae, in qua
gratificavit nos in dilecto Filio suo.* Haec expendens S. Joan.

(1) V. D. Thomam. 1, 2, Q. 110, a. 1, 2, Q. 111, a. 5.—(2) Sess. 6,
cap. 4.—(3) Ibid. cap. 7.—(4) Ibid. cap. 10.—(5) Ephes. 1, 6.

Chrysostomus (1) ait: «Quomodo enim si quis scabiosum
»quemdam, et peste ac morbo confectum, statim formosum fecerit
»juvenem, omnes homines pulchritudine videntem... Ita nostrum
»instruit et ornavit animam, pulchramque fecit, desiderabilem et
»amabilem... Ita nos etiam fecit gratiosissimos et sibi desiderabi-
»les, *concupiscit enim, inquit, Rex pulchritudinem tuam.*»

3.º Ut homo per gratiam constituatur Dei amicus requiritur et
sufficit, ut per gratiam habeatur in homine dignitas quaedam, ut
tali amore diligatur a Deo, et potentia ut ipse homo benevole amet.
Atqui utrumque a gratia praestatur. Ergo... *Maj.* patet; nam ami-
citia perfecta nequit consistere sine redamatione et aliqua aequali-
tate; ut enim ait S. Hieronymus (2): «amicitia pares aut
»accipit aut facit (3).» Sufficiunt tamen illa duo; quia Deus prout
est ad diligendum amore amicitiae dummodo objectum illo dignum
reperiatur. *Min.* quoad primum prob. Homo per gratiam fit; a) par-
ticeps divinae naturae; b) justus. Atqui participatione divinae natu-
rae acquirit quendam proportionem et aequalitatem cum Deo,
et justitia est maxime grata et amabilis illi: *Quoniam Dominus
justus est et justitias dilexit, aequalitatem vidit vultus ejus* (4). Quoad
secundum prob. Nam gratia vel est ipsa charitas, ut nonnulli vol-
lunt; vel si est ab ipsa distincta, ut propugnativimus, illam exigit;
unde cum gratia sanctificans infunditur, vi illius infundi debet
etiam charitas. Ergo homo justus Deum redamare potest.

125. **Observatio.** Nonnulli catholici (5) contra communem scho-
lasticorum sententiam admittunt quidem donum supernaturale
homini intrinsecum et permanens, sed negant donum illud ex
natura sua facere hominem Deo gratum et divina amicitia dignum,
asserentes hoc convenire gratiae ex divina ordinatione gratiae ex-
trinseca. Sed ex argumentis satis patet gratiam per se et ex intrin-
seca natura sua reddere hominem Deo gratum, et amicum, et non
tantum extrinsece ex Dei acceptance, ita ut solum sit signum a
Deo institutum ad indicandum hominem esse Deo amicum.

Vocatur quidem aliquando in Scriptura et Patribus signum, gra-
tia, sed non exclusive; nam gratia dicitur signum non praecise
gratiositatis hominis ad Deum, sed inhabitationis Spiritus sancti
in nobis. Praeterea verbis «ex natura sua» solum volumus signifi-
care exigentiam gratiae ad modum, quo ignis exigit calorem; unde
Deus pro summo quo potitur dominio potest illi exigentiae satis-
facere vel non satisfacere; quare ut de facto, gratiam sanctificantem
reddere hominem Deo gratum, asserere posimus, oportet nos esse
certos divinae acceptanceis ad hunc effectum.

(1) Homil. S. in Ephes.—(2) In Mich. L. 2, c. 7.—(3) V. D. Thom.
1, 2, Q. 65, a. 5.—(4) Ps. XX, 8.—(5) Ut nominales O Cham, Gabriel, etc.

126. c) Filii adoptivi. **Nota.** Adoptio definitur: assumptio gratuita personae extraneae in filium, cum iure ad haereditatem: inde fluunt conditiones duae ad rationem adoptionis maxime requisitae, nempe: a) ut ille, qui adoptatur non acceperit ab adoptante naturam per generationem naturalem; b) adoptatum gratuito adoptari i. e. non habere ex se jus in adoptantis haereditatem. Praevisive a modo, quo gratia nos reddat filios Dei adoptivos, an naturâ sua; an sola Dei acceptance, est haec pars de fide.

III.* Pars. prob. 1.º Ex Tridentino, ut in superiore parte prob. 1.º n. 124.

2.º Ex S. Paulo ad Rom. (1): *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater). Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.* Ad Ephes. (2) *Qui praedestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum.*

3.º S. Ambrosius (3): «Utique sancti Spiritus gratia filios Dei »facit.» S. Augustinus (4)... «Deus: Unicum eundem ipsum, quem genuerat, et per quem cuncta creaverat, misit in hunc mundum, ut non esset unus, sed fratres haberet adoptatos. Non enim »nos nati sumus de Deo, quomodo ille Unigenitus, sed adoptati per »gratiam ipsius. Ille enim venit Unigenitus solvere peccata, quibus »peccatis implicabamur ne adoptaret nos, propter impedimentum »eorum: quos sibi fratres facere volebat, ipse solvit et fecit cohaeredes.»

4.º Filiatio Dei adoptiva praeter extraneitatem personae dicit similitudinem naturae et jus ad haereditatem caelestem. Sed utrumque praestat gratia sanctificans. Ergo... *Maj.* ex ipsa definitione adoptionis constat, hac sola differentia a D. Thoma (5) notata: «Hoc plus habet adoptio divina quam humana, quia Deus hominem, quem adoptat, idoneum facit per gratiae munus ad haereditatem caelestem percipiendam; homo autem non facit idoneum.» *Min.* prob. quoad primum; gratia hominem reddit divinae naturae participem. Sed haec participatio importat similitudinem in natura. Ergo... Praeterea per gratiam regeneramur et nascimur. Atqui per hanc regenerationem et nativitatem habemus similitudinem cum Deo. Prob. quoad secundum, nam teste S. Paulo (6): *Quod si filii et haeredes: haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi.* Praeterea per gratiam signati sumus Spiritu sancto, qui est pignus haereditatis nostrae. Atqui signati Spiritu sancto habent jus glo-

(1) VIII, 15, 16. — (2) I, 5. — (3) Q. 1, de Spiritu S. c. 4. — (4) In Joann. trac. 2, c. 1, n. 13. — (5) 3, Q. 23, a. 1, ad 2. — (6) Rom. VIII, 17.

riae coelestis (1); *Signati estis Spiritu. promissionis sancto, qui est pignus haereditatis nostrae.*

127. **Observatio.** I.* Cum sententia communiori adversus scotistas dicendum est: gratiam habitalem intrinsece et naturâ sua constituere hominem filium Dei adoptivum, et consequenter haerodem regni caelestis: eruitur ex argumentis allatis, quae ipsi gratiae et justificationi hos effectus tribuunt. Eadem ratione excluditur sententia Petavii et Lessii asserentium personam Spiritus sancti filiationis adoptivae dignitatem conferre.

Observatio. II.* Adoptio est effectus pertinens ad missionem invisibilem Spiritus sancti; nam licet sit communis efficienter et realiter toti Trinitati, quemadmodum et inhabitatio, attamen appropriative solum Spiritui sancto tribuitur sicut omne opus amoris (2).

128. d) Justi ac sancti. **Nota.** Per gratiam reddimur iusti, non iustitiâ, quae sit tantum virtus specialis, sed eâ, quae est interna rectitudo et sanctitas hominis apud Deum. Unde iuxta haec acceptionem homo est justus, quia est immunis a peccato riteque ordinatus ad vitam aeternam operibus gratiâ factis consequendam. Sanctus idem significat quod justus, vel specialiter denotat immunitatem a peccato mortali.

IV.* Pars. prob. 1.º Verbis Tridentini (3): «Justificatio... non est sola peccatorum remissio, sed et sanctificatio et renovatio interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiae et donorum. Unde homo ex injusto fit justus... Unica formalis causa [justificationis] est iustitia... qua nos justos facit; qua videlicet ab eo »donati... vere iusti nominamur et sumus...»

2.º Sacris Litteris. a) gratia ad peccatum comparatur, ut lux ad tenebras. *Eratis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino* (4). b) Homines *justificati gratis per gratiam ipsius Christi* dicuntur. Sed haec supponunt oppositionem gratiae ad peccatum et ordinationem hominis ad vitam aeternam, Ergo... S. Augustinus ait (5): «Per gratiam sanantur animae ablatione peccati.»

3.º Constat evidenter ex articulo sequenti ubi de justificatione et oppositione gratiae cum peccato agendum est (6).

SCHOLION I.

De inhabitatione SS. Trinitatis in anima iusti.

129. **Dico:** Spiritus sanctus et tota Trinitas habitant in anima iusti tamquam in templo.

Est assertio certa ex Scripturis, et consectorium, ut mox dicemus

(1) Ephes. I, 13. — (2) V. D. Thomam. 3, Q. 23, a. 2. — (3) Sess. 6, c. 7. — (4) Ephes. V, 8. — (5) De spiritu et lit. c. 30. — (6) V. Suar. De grat. habit. 1, 7, cc. 6, 7, 10, 11.

cum Suario, amicitiae Dei. S. Paulus ad Rom. (1). *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* S. Joannes (2). *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus.*

Quomodo haec singularis inhabitatio SS. Trinitatis sit distincta ab omnipresentia divinarum personarum, nec confundenda cum aliis effectibus supernaturalibus gratiae, exponit Suarius (3): «Per gratiam et charitatem perfectissima quaedam amicitia inter Deum et hominem constituitur. Amicitia vero ex se petit unionem inter amicos non solum per conformitatem affectuum, sed etiam per inseparabilem praesentiam et conjunctionem quoad fieri possit. Unde amicitia perfectissima et maxime spiritualis ac divina suo jure ac debito postulat intimam Dei praesentiam in homine; quem sibi hoc modo amicum constituit per realem existentiam intra ipsum ex vi talis amicitiae, ita ut quamvis alio titulo ibi non esset, hic sufficeret. Quia vero haec unio ita est amicitiae, ut tamen non sit omnino inter aequales, sed cum debita proportione, ideo ex vi illius manet Deus in homine ut protector et rector ejus, cujus Deum curam gerit, non solum titulo generalis providentiae suae, sed peculiari titulo amicitiae. Denique quia in hac amicitia semper habenda est ratio divinae majestatis, ideo ita ex vi illius manet Spiritus sanctus in homine ut in amico, cui intime unitur, ut simul maneat sibi tamquam amicus summa reverentia et veneratione colendus, ideoque manet etiam ibi praesens tamquam in templo vivo, quod ipse sibi ornat et praeparat per dona creata ut in illo et ab illo adoretur. Atque hunc certe praesentiae et inhabitationis modum indicant sacrae litterae.» S. Paulus ad Corinthios (4) scribebat: *Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est quod estis vos.*

SCHOLION II.

De effectione gratiae habitualis.

130. **Dico I.** Solus Deus est causa efficax sanctificantis gratiae.

Nota. Constat causam formalem gratiae esse ipsam gratiam sanctificantem; causam finalem, gloriam Dei ac Christi et vitam aeternam; causam efficientem esse solum Deum concedunt omnes theologo, quatenus agit de effectione per proprium et principale principium; nam dari alias causas instrumentalem et meritorium est certum; solum disputant de causa materiali, nempe an gratia sanctificans fiat per educationem vel creationem.

(1) V, 5.—(2) XIV, 23.—(3) De Deo uno et trino, L, 12, c. 5, n. 13, et n. 14, ubi explicat D. Thomam. 1, Q. 43, a. 3.—(4) 1^a III, 16, 17; VI, 19.

Prob. 1.º Regius Propheta (1) habet: *Gratiam et gloriam dabit Dominus*; et exponit Augustinus: «Quam gratiam, nisi qua ipse (Apostolus) dicit: *gratia Dei sum id quod sum?* et quam gloriam, nisi de qua idem dicit: *reposita est mihi corona justitiae?*» Apud Paulum ad Romanos (2) sanctificatio, emundatio a peccatis, charitatis infusio tribuitur soli Deo. Atqui sanctificatio et emundatio fiunt per gratiam, et eadem vel major est ratio pro gratia quam pro charitate. Ergo solus Deus est causa, etc.

2.º Gratia est singularis participatio divinae naturae; ergo tantum a divina natura potest fieri ut a principio principali. *Consequentia* prob. Causa principalis est cui effectus primo et per se assimilatur. Sed gratia non facit effectum similem alicui naturae creatae, sed tantum divinae, quia illius tantum participatio est. Ergo tantum a divina natura potest profluere tamquam a principio principali: Confirm. Quia nulla natura inferior potest conferre naturam suam participationem superioris naturae; quomodo enim inferior angelus communicabit homini participationem superioris naturae quam sit sua? Sed omnis natura creata est inferior divina. Ergo non potest communicare proprie participationem divinae naturae, quae est gratia (3).

Omnia haec docuit Tridentinum (4): «Hujus justificationis causae sunt, finalis quidem, gloria Dei, et Christi, ac vita aeterna; efficiens vero, misericors Deus, qui gratuito abluit, et sanctificat, signans et ungens Spiritu promissionis sancto, qui est pignus haereditatis nostrae; meritoria autem, dilectissimus Unigenitus Jesus, Dominus noster Jesus Christus, qui cum essemus inimici, propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua santissima passione in ligno crucis nobis justificationem meruit, et pro nobis Deo Patri satisfecit: instrumentalis item sacramentum Baptismi, quod est sacramentum fidei, sine qua nulli unquam contigit justificationem: demum unica formalis causa est justitia Dei; non qua ipse justus est, sed qua nos justos facit, qua videlicet ab eo donati, renovamur spiritu mentis nostrae... unusquisque secundum suam mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, et secundum propriam ejusque dispositionem, et cooperationem.»

Dico II. Gratia sanctificans non producitur per creationem, sed per educationem ex potentia obediuntiali i. e. elevabilitate animae rationalis ad supernaturalia per Deum.

Est communis opinio contra plures antiquos et prob. 1.º Auctoritate Angelici, qui (5) aperte negat justificationem fieri creatione: opus aliquod potest dici magnum dupliciter: uno modo ex parte modi agendi; et sic maximum opus est opus creationis, in quo ex nihilo fit aliquid; alio modo potest dici opus magnum propter magnitudinem ejus, quod fit, et secundum hoc majus opus est justificationem impii, quae terminatur ad bonum aeternum divinae participationis, quam creatio caeli et terrae, quae terminatur ad

(1) Ps. L, XXXIII, 12.—(2) III, IV, V.—(3) V. D. Thomam. 1, 2, Q. 112, a. 1; 3, Q. 6, 2, a. 1.—(4) Sess. 6. cap. 7.—(5) 1, 2, Q. 113, a. 9.

»bonum naturae mutabilis.» Sed si non fit creatione, debet fieri educatione ex potentia, etc.; cum agatur de qualitate supernaturali animae inhaerenti. Ergo... Adde instar principii esse apud D. Thomam. (1): «creari est proprium rerum subsistentium.» Sed gratia non est quid subsistens, cum sit accidens. Ergo...

2.º Concil. Tridentinum (2) statuit gratiam sanctificantem animae inhaerere. Sed quod inhaeret dependet ex subjecto; ergo et gratia sanctificans pendet saltem in conservari ex anima, cui inhaeret. Subsumo; sed si in conservari etiam in fieri: nam productio rei fit juxta exigentiam rei, quae fit; unde si gratia sanctificans postulat inhaerere, dicendum est etiam fieri per actionem educivam, seu qua determinetur ad inhaerendum subjecto. Praeterea gratia sanctificans ut accidens non potest connaturaliter existere sine subjecto; ergo eodem modo fit et conservatur dependenter a suo subjecto.

131. Dices 1.º Gratia sanctificans a Patribus creari dicitur, et cum fundamento in Scripturis. *Cor mundum crea in me Deus* (3). *Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est* (4). Ergo.

Resp. 1.º cum D. Thoma (5): Gratia juxta Patres et sacram Scripturam creatur; realiter et physice; neg. Moraliter, quia gratuito et nullis meritis proprie talibus datur; conc. 2.º cum eodem (6), dicitur creari; formaliter; neg. Per quamdam extensionem, quia in nulla causa naturali est virtus producendi gratiam sanctificantem, quae a solo Deo principaliter fieri debet; conc. 3.º Verbum creari non semper sumitur in Scriptura stricto sensu, sed etiam lato, ut cum ad Ephesios (7) dicimur: *creati in operibus bonis*.

Dices 2.º Gratia habitualis infunditur; sed quod infunditur non fit per educationem. Ergo...

Resp. Gratia dicitur infundi, quia debet produci a solo Deo saltem principaliter; conc. Quia non fiat per educationem; neg.

Dices 3.º In anima rationali non est potentia ad aliquid supernaturalis; ergo ex ipsa nequit gratia educi.

Resp. *Dist. antec.* Non est potentia naturalis ad aliquid supernaturalis recipiendum; conc. Non est potentia obediencialis; neg. Haec definiti potest; aptitudo rerum, ut pro arbitrio Dei, ejusque auxilio rebus ipsis indebito, munus impleant, quod naturaliter implere non valent (8).

ARTICULUS II.

De causis, natura et proprietatibus justificationis.

THESIS XXIV.

Fides est necessaria ad justificationem, sed non sola, cum etiam requirantur aliarum vir-

(1) I, 40, a. 4.—(2) Sess. 6, cap. 7, can. 11.—(3) Ps. L. 12.—(4) Ephes. IV, 24.—(5) I, 2, Q. 110, a. 2, ad 3.—(6) De potent. Q. 3, a. 8, ad 3.—(7) II, 10.—(8) V. Lossada Phys. tract. 2, D. 6, cap. 5.

CAP. III. ART. II. DE CAUSIS, NATURA ET PROPRIETATIBUS JUSTIFICATIONIS 607
tutum actus, qui sunt verae dispositiones ad justificationem.

132. Pars. I.^a Est de fide, et intelligitur de adultis; nam infantes sunt incapaces actus fidei aliarumque virtutum.

Prob. 1.º Ex concil. Tridentino (1): «Disponuntur autem ad ipsam justitiam, dum excitati divina gratia et adjuti, fidem ex auditu concipientes libere moventur in Deum, credentes vera esse, quae divinitus revelata et promissa sunt.» Ex Vaticano (2): «Quoniam vero sine fide impossibile est placere Deo, et ad filiorum ejus consortium pervenire; ideo nemini unquam sine illa contigit justificatio.»

2.º In Scriptura legimus: *Qui vero non crediderit condemnabitur* (3). *Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit* (4). Philippus eunucho Baptismum petenti respondit (5): *Si credis ex toto corde, licet.*

3.º Ex Patribus sit testis S. Augustinus (6): «Sine ipsa [fide] neque in hoc saeculo, justificationis quisquam consequitur gratiam.»

133. II.^a Pars: sed non sola cum etiam requirantur aliarum virtutum actus. prob. 1.º Ex Tridentino verbis primae partis subjungente: «et dum peccatores se esse intelligentes, a divinae justitiae timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur, fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore, illumque tamquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt: nec propterea moventur adversus peccata per odium aliquid et detestationem, hoc est, per eam poenitentiam, quam ante Baptismum agi oportet; denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, et servare divina mandata.» Ubi praeter fidem, requirit spem et poenitentiam.

2.º Scriptura probat ipsum Tridentinum (l. c.): *Confido, fili, remittantur tibi peccata tua* (7). *Timor Domini expellit peccatum* (8). Et *Poenitentiam agite* (9). Ergo praeter fidem, etc.

3.º S. Augustinus (10): «Potest aliquis dicere non se peccare, non autem sibi esse, si peccaverit, poenitentium, nulla barbaries dicere audebit.»

Quod non sola, probatur etiam directe contra novatores: 1.º definitione Tridentini concil. (1): «Si quis dixerit sola fide im-

(1) Sess. VI cap. 6.—(2) Const. *De Filius*, cap. 3.—(3) Marc. XVI, 16.—(4) Hebrae. XI, 6.—(5) Act. VIII, 37.—(6) Serm. 38 de tempore.—(7) Matt. II, 9.—(8) Eccli. I, 27.—(9) Matth. III, 2.—(10) L. de duob. animat. n. 32.—(11) Sess. 6, can. 9.